

בעניין: **חיפה כימיקלים בע"מ ח.פ. 520039454**
ע"י ב"כ עוה"ד ראב"ד מגריזו בנקל ושות'
"בית אירופה" שדי שאול המלך 37
תל אביב 64921
טל': 03-6060260; פקס: 03-6060266

המערערות

- נגד -

- 1. עיריית חיפה**
ע"י ב"כ נציג היועץ המשפטי לממשלה
עוה"ד ענבל בן-ארי ו/או ויליאם שוקייר
ו/או עו"ד אחר מהשירות המשפטי
בעיריית חיפה, רח' ביאליק 3 חיפה
טל': 04-8357077/8; פקס: 04-8677335
- 2. היועץ המשפטי לממשלה**
ע"י פרקליטות מחוז חיפה – אזרחי
שדי פל-ים 15א'
ת.ד 550 חיפה 3100401
טל': 04-8634005/6/7/8; פקס: 04-8634011
- 3. התאחדות התעשיינים בישראל**
ע"י ב"כ עוה"ד אריה נייגר ו/או שלו בראנץ'
ממשרד עמית, פולק, מטלון ושות' עורכי דין ונוטריון
בית APM, קומה 5, ראול ולנברג 18 בניין D, תל אביב
טל': 03-5100838; פקס: 03-5100836
- 4. צלול - עמותה לאיכות הסביבה, ע.ר. 580350940**
ע"י ב"כ עוה"ד חיה ארז ו/או עוה"ד חגי קלעי ו/או עוה"ד אוהד רוזן
מרח' קלישר 30, ת"א
טל. 03-7943040 פקס. 03-7943065

המשיבים

תגובה מטעם המשיבה 1 להודעה המשלימה מטעם המדינה

בהתאם להחלטות בית המשפט הנכבד מתאריך 18/6/17 ולאחריה מתאריכים 21/6/17 ו-22/6/17, מתכבדת בזאת המשיבה 1 (להלן: "המשיבה"), ליתן את תגובתה להודעה המשלימה מטעם המדינה מיום 22/6/17, בכל הנוגע לחלופות למערך האמוניה (להלן: "הודעת המדינה"), כדלקמן:

פתח דבר

1. בפתח דבר רואה לנכון המשיבה להתייחס לטענת המדינה, לפיה "ההליך דנן מוצה ודינו להימחק", באשר סוגיית החלופות הנדונות על ידי המדינה להמשך הפעלת מערך האמוניה בישראל "חורגת מן המסגרת הדיונית דכאן".

2. כזכור, בית המשפט הנכבד נדרש מלכתחילה לסוגיית החלופות למערך יבוא האמוניה לאור עמדת המדינה, לפיה "האיזון המידתי" מחייב ליתן לה תקופת היערכות, במהלכה יישקלו על ידה החלופות הישימות לאספקת אמוניה למילוי צרכי המשק והיא התחייבה להציג בפני בית המשפט הנכבד.

להלן מתוך פרוטוקול הדיון מיום 4/4/17:

"כבוד השופט ח' מלצר: אדוני אמר כי יש חלופות. אדוני יפרט אותן. מה מקובל עליכם? הרי הרגולטור צריך להחליט. זה תפקידו. איזה חלופות אפשר להפעיל עד ה- 1.6.17?..."

כבוד השופט א' שהם: מהם החלופות יש למדינה כולל אחת שאתם רוצים להציג בדלתיים סגורות?

עו"ד קראוס: לא נאמר כי יש חלופות. אלא נאמר כי אין צורך.

כבוד השופט א' שהם: מה יהיה ב- 1.6 לשיטת המדינה? עכשיו אני ממש לא מבין כלום. תרוקנו המיכל, תשאירו מטעמים בטיחותיים 300 טון, מה

יקרה ב- 1.6 מבחינת משק האמוניה במדינת ישראל לשיטת המדינה?

עו"ד קראוס: לשיטתנו, כפי שקבעה החלטת הממשלה, עד ה- 1.6.17 המשרדים הרלוונטיים יצטרכו להחליט בין החלופות לקבוע האם יש חלופה לטווח קצר המאפשרת הכנסת אמוניה...

כבוד השופט א' שהם: עיריית חיפה אמרה זאת. זה יוצר ערפל. הם אומרים כי אין סיכוי שב- 1.6.17 המצב ישתנה, אם אין לכם חלופות וצרכי המשק ברורים וידועים וגם נושא העובדים ידוע, המדינה תבוא יומיים קודם ותאמר כי אין לה פתרון ואתם מבקשים להאריך זאת לעוד חצי שנה, כך יקרה.

עו"ד קראוס: המנכ"ל להגנת הסביבה כאן ויוכל לפרט את המאמצים שאנו עושים בימים אלה.

כבוד השופט ח' מלצר: הסיכוי היחיד שיקרה הוא שהצו הזה יישאר על כנו. אני מאד רוצה שיהיה פתרון כי צריך פתרון. לצערי, עובדה שללא צוים וללא כלום הגעתם עד לדקה האחרונה. איזה חלופות נדונות? המדינה אומרת כי היא דנה בחלופות. מהן החלופות?"

(שם, בעמ' 15-16).

3. בהמשך לדברים המצוטטים לעיל, חלק נכבד מן הדיון שהתקיים בפני בית המשפט הנכבד ביום 4/4/17 הוקדש לסוגיית החלופות, לרבות דיון בדלתיים סגורות לפי בקשת המדינה וכל זאת לאור טענות המדינה והמערערת, לפיהן יש להיערך "ליום שאחרי".

4. והנה כי כן, באופן לא מפתיע באה המדינה ומבשרת כעת, בהתאמה מושלמת לתחזיותיו של בית משפט נכבד זה, כאמור בציטוט דלעיל, כי טרם השלימה את היערכותה ובחינת החלופות לטווח הקצר, כמו גם הארוך "טרם הושלמה". ואם לא די בעובדה, כי המדינה לא מלאה אחר החלטת בית משפט נכבד זה ולא

הציגה פתרון ישים ומאושר, מגדילה היא לעשות ומודיעה, כי לשיטתה, הדיון בפני בית משפט נכבד זה "מוצה" ודינו להימחק.

5. **האמנם!!!**

האם יעלה על הדעת, כי כשהיה זה נוח למדינה, היא גררה את בית המשפט הנכבד לדיון בחלופות וכשלא נוח לה, עת היא נדרשת ליתן תשובות ענייניות ולשים סוף לסחבת בגינה ספגה ביקורת נוקבת מבית המשפט הנכבד, היא מבקשת להתנער מן ההליך?!

עמדתה של המדינה בעניין זה משמעה נסיון נוסף מצידה למשיכת זמן, על מנת להימנע מקבלת הכרעה שיפוטית ולהביא לכך שהדיון בנושא יתחיל מחדש לגול של שלוש ערכאות דיוניות. ודוק, כי בית משפט נכבד זה לא יתן את ידו לכך.

6. לא זו אף זו, אלא שהפרשנות אותה מנסה המדינה להחיל על פסק דינו של בית המשפט הנכבד, לפיו כביכול "הקביעות שניתנו על ידי הערכאות הנכבדות כולן עסקו באוניות שנועדו למילוי המיכל", אך מנגד אין כל מניעה מהבאת אוניות אמוניה למילוי מכל או מיכלים אחרים שאינם המיכל הספציפי, היא פרשנות **אבסורדית וחוטאת לתכלית** הצו שניתן מכח סעיף 17 שכידוע אחת היא – מניעת המשך קיומה של עבירה.

להזכיר, צו הפסקת העיסוק על פי פסק דינו של בית משפט קמא, ניתן ביחס לכל רכיבי מערך יבוא האמוניה ובכללם: המיכל והאניה. **ביחס למיכל** נקבע, כי יש לרוקנו באופן סופי ומוחלט ונאסר על מילוי מחדש, בכל דרך שהיא וללא הגבלת זמן. **ביחס לאוניה**, נאסר על הבאת אמוניה נוספת, גם זאת ללא הגבלת זמן **וללא אבחנה באשר לסוג האוניה, גודלה וטיבה והאם מטרתה מילוי המיכל הספציפי או כל מיכל אחר.**

בית משפט נכבד זה מופנה לפסק דינו של בית משפט קמא שם נקבע, כי:

"המיכל, כמו גם אניית האמוניה, מהווים סיכון של ממש לכל מי שנמצא בתחום העיר חיפה, בכל זמן שהוא... מהעובדה שעד היום הסיכון לא התממש, אין נובע שהסיכון אינו קיים, או שהוא איננו ממשי... אני אוסרת על הבאת אניית אמוניה נוספת – ללא הגבלת זמן".
(שם, בעמ' 14 ו-16).

7. משברור, כי פסק הדין של בית המשפט קמא חל הן על המיכל והן על הבאת אוניות אמוניה, ללא מגבלה וללא אבחנה אם האוניה היא לצורכי מילוי המיכל הספציפי אם לאו וכאשר ברור, כי הפרשנות שהמדינה מנסה להחיל על פסק הדין, חוטאת לתכלית הצו, הרי שיש להעדיף את הפרשנות התכליתית שמתיישבת עם לשון פסק דינו של בית משפט קמא אשר ביקש לאיין את הסכנה המיידית והמוחשית הנובעת הן מהמיכל והן מהאוניה.

8. שומה על בית משפט נכבד זה, כי ישים לנגד עיניו את האינטרס הציבורי העומד בבסיס ההחלטות של שלוש ערכאות שיפוטיות שונות והקביעות המפורשות לפיהן יש להעדיף שמירה על הערך המקודש ביותר

– ערך חיי אדם ובריאותו על פני אינטרסים כלכליים – עסקיים ובמסגרת זו ייתן את הכרעתו המתחייבת בסוגיית החלופות.

9. ברי, כי מתן אפשרות לכניסת אונית אמוניה, כפי רצונה המשתמע של המדינה, שתעגון דרך קבע ברציף נמל חיפה על מנת להזרים אמוניה למיכלים שונים במפעל ותהווה הלכה למעשה מיכל צו בלתי ממוגן – תאיין לחלוטין את התכלית שעמדו עליה כל הערכאות שנדרשו לעניין ותותיר על כנה קיומה של סכנה מיידית, ממשית ומוחשית לשלום ובריאות הציבור, הכל כפי שיפורט בהמשך. ודוק, כי בית משפט נכבד זה לא יתן ידו לכך.

10. יתרה מזאת וככל שלמאן דהוא היה ספק בדבר אי השלמתן של המערערת והמדינה עם הפסקת פעילותו של מיכל האמוניה מכאן ועד בכלל, הרי שהתנהלות המערערת בתיק המתנהל בבית המשפט לעניינים מקומיים בחיפה (ת.פ. 542/11) והצהרות המדינה בהודעתה זו, מסירות לחלוטין ספק זה. ביחס למערערת – בתיק הפלילי הנ"ל, מתמידה היא בכפירתה בכל אחריות לניהול פעילות מיכל האמוניה ללא רשיון, על כל המשתמע מכך. לשם כך הגישה, בין היתר, בקשה רביעית במספר, לעיכוב הליכים ליועץ המשפטי לממשלה והאחרון טרם הכריע בה. כך בוודאי לא נוהגת מי שמקבלת על עצמה את סופיות הדין בכל הנוגע להפסקה מוחלטת של פעילות המיכל שכידוע גם פועל ללא היתר בניה ובניגוד לחוק התכנון והבניה;

ביחס למדינה – המשיבה מפנה את בית המשפט הנכבד לחוות הדעת מטעם המדינה (נספח מש/2 להודעת המדינה) שם דאגו לציין הערה לפיה **"בכל מקרה, המיכל הגדול עשוי להישאר במקומו במצב מרוקן ולשמש כגיבוי זמני למקרה הצורך, כמו גם כאופציה לעיתות שלום"** (שם, בעמ' 11); אמירה זו טומנת בחובה את הסיפור כולו ומגלה את חוסר מוכנותה של המדינה לכבד, להפנים ולהשלים עם העובדה המוגמרת שנקבעה על ידי בית משפט נכבד זה ולפיה מיכל האמוניה סיים את חייו; **די בדברים החמורים האמורים לעיל, כדי להקים חשד מבוסס לכך שבקשת המחיקה של ההליך דנן מטרתה הימנעות מקביעת מסמרות ויצירת עובדות מוגמרות בכל הנוגע למיכל האמוניה ובית המשפט הנכבד מתבקש לנקוט משנה זהירות בכל הנוגע לטענות המצדדות ב"מיצוי" לכאורה של ההליך ומחיקתו.**

11. לאור כל האמור לעיל ברור, כי החלטה בדבר הפסקת פעילותו של מיכל האמוניה לבדה, אין בה כדי להביא למצוי ההליך ולמחיקתו, שעה שבכוונת המדינה לקדם חלופה שמשמעות המרת המיכל היבשתי במיכל ימי צף קבוע ובלתי ממוגן, שחוטאת לתכלית עליה עמדו על הערכאות השיפוטיות. מחיקת ההליך בשלב זה כפי שמבקשת כאמור המדינה, תותיר בעינו את העניין התלוי ועומד בפני בית המשפט הנכבד בכל הנוגע לבחירת החלופה למערך יבוא האמוניה ותביא בהכרח לפתיחת הליכים חדשים בעניין זה בערכאות השונות, תוך בזבוז זמן שיפוטי יקר והכבדה מיותרת על בתי המשפט ועל כל הצדדים. עם זאת וככל שההליך ימחק, הרי משמעות הדבר היא שפסק דינו של בית משפט קמא נותר בעינו לרבות האיסור על הבאת אונית אמוניה ללא אבחנה באשר לסוגה, גודלה וטיבה והאם מטרתה מילוי המיכל הספציפי או כל מיכל אחר. מטעמי הזהירות בלבד והואיל ולמערערת כמו גם למדינה קיימת נטייה שלא להבין את החלטותיו של בית המשפט הנכבד ולהגיש בקשות מאוחרות להבהרה, מתבקש בית המשפט הנכבד מלכתחילה להבהיר, כי גם במצב דברים בו ימחק הערעור, אין ולא תותר הבאת אונייה או אוניות

אמוניה נוספות, כל זאת מתוך חשש מבוסס שבהעדר הבהרה זו, עלולה המערערת לבצע מחטפים שיסכלו את ההחלטות שנינתו עד כה.

חלופת האנייה הקטנה – המרת מיכל יבשתי במיכל ימי צף קבוע ובלתי ממוגן

12. ראשית דבר תטען המשיבה, כי הרעיון להזרים אמוניה מאוניית אמוניה בצינור ישירות למתקני יצור, הוא חסר תקדים ואין לו אח ורע בכל העולם וכפי הנראה המדינה מבקשת להפוך את מטרופולין חיפה ל"מעבדת נסיונות!"

13. המשיבה תטען, כי התנהלות המערערת והמדינה בכל הנוגע לאופן בחינת החלופות ליבוא ואספקת אמוניה מתבצעת בחוסר שקיפות מובהק והיעדר שיתוף, הגובלים בחוסר נקיון כפיים והיעדר תום לב, הכל כפי שיפורט להלן.

14. בכל הקשור לחלופה של הצבת אוניה והזרמת אמוניה ישירות למפעלים עולה מהודעת המדינה (ר' עמ' 9 לנספח מש/2), כי הלכה למעשה מדובר במצב בו תעגון כדרך קבע אניה ברציף הנמל (גם אם מתחלפת באופן מעגלי מדי מספר ימים), כאשר שינוע האמוניה יתבסס על שימוש בצנרת הקיימת תוך ביצוע שינויים או תוספות בה.

15. המשיבה בכובעה כרשות הרישוי המוסמכת, לא זוכה לקבל כל מענה מהמערערת, הנמנעת במכוון ממתן תשובות והבהרות לפניות ושאלות המשיבה. חשוב לציין, כי חלופה זו מחייבת הגשת בקשה חדשה לרישיון עסק וקבלת כל האישורים הנדרשים בגדרה, בכלל עמידה בדיני התכנון והבניה.

מצ"ב העתק התכתובת בין המערערת לבין המשיבה, מסומנות כנספח א'1 – א'6 בהתאמה – המדברת בעד עצמה.

16. בכל הנוגע למדינה, המשיבה פנתה ביום 12/6/17 לנציגי המדינה בבקשה דחופה לקבלת תשובות והבהרות בקשר עם חוות דעת האגף לחומרים מסוכנים במשרד להגנת הסביבה, ממנה נודע לראשונה למשיבה דבר קיומה של חלופה זו, ויודגש, כי כל התשובות וההבהרות שנתבקשו הינן הכרחיות כדי להבטיח כי כל הנתונים והמסמכים הרלוונטיים עמדו לנגד עיני הרגולטור וכי בוצעה הערכת הסיכונים המתחייבת בטרם שגיבש או יגבש את עמדתו, הכל תוך שיתוף ושקיפות מלאה בהליך ובאופן קבלת ההחלטות. אך עולם כמנהגו נוהג. מתשובת פרקליט מחוז חיפה, עו"ד איתן לדרר מיום 18/6/17 עולה, כי "על אף תזכורות יום-יומיות עד מוצאי שבת לא עלה בידי לקבל התייחסות כלשהי ומכאן העיכוב... לגופו של עניין, ההתייחסות כפי שהתבקשתי להעביר לכם היא, ש"כשיושלם כל תהליך הבדיקה המקצועית, כל חוות הדעת יוגשו לבית המשפט העליון בהליך שעיריית חיפה וצלול צדדים לו".

מצ"ב העתק מפניית המשיבה 1 מיום 12/6/17 ותשובת פרקליט מחוז חיפה מיום 18/6/17, מסומנות כנספח ב'1 ו-ב'2 בהתאמה.

17. ויודגש, כי עד לכתיבת תגובה זו לא קיבלה המשיבה תשובות לשאלותיה ובכלל זה לא קיבלה את המסמכים אותם היא ביקשה.

18. המשיבה תטען, כי בכל הנוגע לסוגיית האוניה ניצבת אמת אחת ברורה שאותה לא יצליחו להסתיר גם לא בליל הנוסחאות והחישובים המובאים בדו"ח המומחה מטעם המדינה והיא - אוניית האמוניה, גדולה או קטנה, הינה הרת אסון ומהווה סיכון מוחשי, ממשי ומידי לציבור.

19. בית משפט נכבד זה מופנה לקביעות הפוזיטיביות והנהירות שבפסק דינו של בית משפט קמא בדבר מסוכנות האוניה לפיהן צוין, כי:

"אמנם, גורמי המדינה המוסמכים העריכו, בעבר ואף בעבר הלא רחוק, כי הסבירות להתרחשות תרחיש אמוניה קיצוני היא "נמוכה מאוד", אך עם זאת ציינו, כי תרחיש של פגיעה באוניית האמוניה יהיה קשה יותר מאשר פגיעה במכל (נספח 14, עמ' 114 לנספחי הערעור).
(ראה פסק דינו של בית משפט קמא מיום 1/3/17, שם בעמ' 10 – ההדגשה אינה במקור).

הציטוט האמור הינו מפיו של לא אחר מאשר תא"ל (מיל') צוק-רם זאב ווה, סגן ר' המל"ל לביטחון פנים ועורף, אשר החלופה שהוכתרה על ידו כאמור רק לפני חודשים ספורים כמסוכנת ביותר, נתמכת על ידו כיום כחלופה המיטבית ביותר מבין כל יתר החלופות המוצעות, כאשר דווקא חלופת האיזוטנקים הפכה באופן עלום להיות 'המסוכנת והבעייתית' (ראה עמ' 7 להודעת המדינה).

מצ"ב מטעמי הנוחות מכתבו של תא"ל (מיל') צוק-רם זאב ווה, סגן ר' המל"ל לביטחון פנים ועורף מיום 25/10/16, המסומן כנספח ג' – (נספח 14, עמ' 114 לנספחי הערעור כפי שהוגש לבימ"ש קמא).

20. בהקשר זה ייאמר, כי המדינה לא צירפה להודעתה את התייחסות המל"ל לגבי החלופות השונות שנבחנו כאמור על ידי המדינה. המשיבה מבקשת להבהיר בעניין זה, כי בהתאם לכללי מנהל תקין המחייבים שיתוף ושקיפות בין הרשויות השונות ובהיותה של המשיבה הרשות הרלוונטית שבתחומה מתבצעת הפעילות נשוא התיק דנן, הרי מתחייב, כי יועברו לעיונה כל המסמכים הנוגעים לכך ובהתאם גם יתאפשר לה להציג את טענותיה, הכל בטרם קבלת החלטה.

ככל שהמדינה בחרה שלא להציג את עמדת המל"ל מטעמי סודיות, הרי שיש מטעמה של המשיבה בעלי סיווג ביטחוני גבוה מתאים, המועסקים על ידה, שאין כל מניעה לאפשר להם לעיין במסמכים אלו ולפיכך, מתבקש בית משפט נכבד זה להורות למדינה לאפשר למי מטעמה של המשיבה, העונה על דרישות הסיווג הביטחוני, לעיין במסמכים הנ"ל.

21. מעבר לקביעות המצוטטות לעיל המשיך בית משפט קמא וקבע, כי:

"בהודעת היועץ המשפטי לממשלה, שהוגשה לבית המשפט העליון עוד בשנת 2015 (עמ' 157-158 לנספחי הערעור) נדחה הרעיון להגדיל את תדירות

האניות ולהקטין את כמות היבוא בכל פעם, מאחר "שתרחיש התקלה באנייה הוא התרחיש החמור ביותר מבחינת טווחי הסיכון", כפי שנאמר גם בסיכום ישיבה שהתקיימה במשרד להגנת הסביבה (עמ' 162-163 לנספחי הערעור) "תרחיש התקלה באנייה הוא התרחיש החמור ביותר מבחינת טווח הסיכון, היות ודליפה משמעותית מאניית האמוניה עלולה ליצור שפך של כמות גדולה של אמוניה שאינה ניתנת לתיחום במאצרה עם כדורי ציפה, כך שייוצר שטח פנים גדול לנידוף המגדיל את טווח הערכת הסיכונים".
(ראה פסק דינו של בית משפט קמא מיום 1/3/17, שם בעמ' 10 – ההדגשה אינה במקור).

מצ"ב מטעמי הנוחות הודעת המדינה שהוגשה במסגרת עע"מ 278/11 אליה הפנה בית משפט קמא, מסומנת כנספח ד' – (נספח 15, עמ' 157-158 לנספחי הערעור כפי שהוגש לבימ"ש קמא).

22. על בסיס כל החומר הרלוונטי שהיה בפני בית משפט קמא ובכלל זה עמדת גורמי המדינה והדו"חות מטעמה, ניתן פסק דינו של בית משפט קמא לפיו נקבע ברחל ביתך הקטנה, כי אוניית האמוניה מהווה סיכון של ממש ועל כן אסר את הבאתה (בית משפט נכבד זה מופנה לפסק דינו של בית משפט קמא, שם בעמ' 14 ו-16).

23. אדרבא, גם המשרד להגנת הסביבה קבע, כי אוניית האמוניה לבדה וללא קשר למיכל האמוניה, הינה – "התרחיש המסוכן ביותר".

כך מתוך עמדת האגף לחומרים מסוכנים מיום 3/4/17 (נספח מש/2 להודעת המדינה מיום 4/4/17 במסגרת ההליך דנן, סעיף 5 להתייחסות הפרטנית):

"המשרד ערך במשך השנים, הערכת סיכונים עבור אוניית האמוניה שממנה עלה כי זהו התרחיש המסוכן ביותר והאניה אכן מסכנת את הציבור בסיכון בלתי קביל. בין היתר, עקב כך ערך המשרד שימוע למפעל חיפה כימיקלים טרם סגירת מערך יבוא האמוניה... בניגוד לאמור בדו"ח המומחים המשרד התייחס לאורך השנים גם לתרחיש של פגיעה באנייה ואף קבע שזה התרחיש בעל הסיכון הגבוה ביותר לאוכלוסייה".

24. כאן המקום להדגיש, כי המדינה אינה מספקת כל הסבר המניח את הדעת כיצד שוב השתנתה עמדתה מן הקביעה, לפיה חלופת האוניה "הקטנה" הינה מסוכנת יותר מהסיכון מהמצב הקיים אל עמדה לפיה זוהי החלופה המיטבית והמועדפת מבין כל החלופות שבחנה. קביעות סתומות, סתמיות ועלומות, לפיהן "הועלו נתונים נוספים על ידי חברת חיפה כימיקלים ועל ידי מומחי המשרד" בוודאי אינן מספקות הסבר או מתיישבות עם שינוי העמדה שביצעה המדינה – להזכיר, כי התנהלות זו של שינוי עמדות

חדשות לבקרים מטעם המדינה, הכל בהתאם לנסיבות ולצורך השעה, באה לידי ביטוי לכל אורך התיק דנן ועל אף הביקורת הרבה שספגה המדינה בענין זה, עדיין היא ממשיכה בהתנהלותה זו.

25. כאן המקום להדגיש, כי האיסור שקבע בית משפט קמא על הבאת אניית אמוניה נוספת, ניתן על בסיס מסוכנותו הבלתי קבילה של מערך יבוא האמוניה בכללותו. האיסור לא קובע סייגים בדבר אפיון האנייה - "גדולה", "קטנה", "16,000 טון" או "2,500 טון".
האיסור הוא איסור גורף על הבאת אניית אמוניה באשר היא.

26. בהקשר זה ועל מנת שלא להכביר מילים, מופנה בית משפט נכבד זה לדו"ח הוועדה המקצועית לבחינת נושא האמוניה במפרץ חיפה שהוגש לבתי המשפט קמא וכן הוגש והתקבל כחוות דעת במסגרת עע"מ 278/11 ביום 5/3/17; יודגש, כי הדו"ח עמד לנגד עיני כל הערכאות השונות טרם קבלת החלטותיהן.
בפרט מופנה בית המשפט הנכבד לניתוח המקיף בפרק 6 לחוות הדעת הדן בסיכוני אניית האמוניה, ובמסגרתו מנותח, בין היתר, תרחיש בו נשפכת לים כמות "קטנה" (לפי תפיסת המדינה) של 3,000 טונות של אמוניה נוזלית. התרחיש מפרט את כל המשמעויות הקטסטרופליות הכרוכות בכך, זאת כאשר דובר באנייה פוקדת את חופי חיפה פעם בחודש למשך 48 שעות. קל וחומר כאשר, עסקינן ברצף של אנייות אמוניה הניצבות דרך קבע בנמל חיפה ומזינות את המפעל באמוניה, בבחינת "מיכל אמוניה צף".

מצ"ב מטעמי הנוחות העתק מהודעות האימות של חברי הוועדת המקצועית וכן העתק מפרק 6 לחוות הדעת, מסומנים כנספח ה' – שהוגשו והתקבלו כאמור גם במסגרת עע"מ 278/11.

27. בנוסף למפורט לעיל יובהר, כי אניות האמוניה בנויות לפריקה מהירה מאד, כדי שיוכלו להסתלק מהנמל במהירות, כדי למזער סיכונים. אולם משמעות חלופה זו הינה, כי האניות יעגנו בנמל הקישון 365 יום בשנה! לפיכך במצב דברים זה לא ברור איך פיקוד העורף, אשר מחייב מיגון מחמיר לגבי איזוטנקים במפעלים השונים, מקל ראש באניות שעובי הדופן שלהן הוא 19 מילימטר בלבד (ראה עמ' 67 לנספח ה') והן עוגנות בנמל באופן קבוע, כאשר ידוע על הסכנה הגדולה שנובעת מהמגע שבין אמוניה נוזלית למי הים.

28. מתוך התעלמות מוחלטת מן הדברים האמורים לעיל, ממליץ כעת באופן תמוה הרגולטור לקרב עוד יותר את האמוניה אל מי הים בצורת מיכל צף קבוע ולא ממוגן. הכמות אשר תאוחסן במיכל הצף הזה, 2,500 טון אמוניה, אשר מתוך חוסר אחריות מוחלט מוגדרת כ-"קטנה", עלולה להשתחרר לים ולגרום ליצירתו של ענן אמוניה גזית במשקל של 1,250 טון שתגיע לרצפטורים ציבוריים.

29. בהמשך לפסק דינו של בית משפט קמא ומשקבע בית משפט נכבד זה בהחלטתו מיום 4/6/17, כי לא תותר עוד כניסת אניית אמוניה למילוי המיכל, גם לא באופן חד פעמי, בוודאי שלא ניתן לעקוף איסור זה באמצעות הבאת אניית אמוניה להזרמה ישירה למפעל.

30. כך באותה מידה, האוניה מסוכנת לא פחות גם שלא בהיבט הביטחוני, אלא במהלך פעילותה השוטפת בהיותה נושאת כמות רבה של חומר שכבר דובר רבות על הסיכונים הגלומים בו.

בהקשר זה מפנה המשיבה ל **Dalehite v. United states** 346 U.S. 15 (1953) בעניין אסון טקסס סיטי שהתרחש ב-16 באפריל 1947, כאשר אוניה ועליה 2,100 טון של אמוניום חנקתי עלתה באש והתפוצצה בנמל העיר טקסס סיטי במדינת טקסס שבארצות הברית. כתוצאה מההתפוצצות והתפוצצויות ושרפות נוספות שחוללה נספו לפחות 581 בני אדם ונגרם נזק כבד לנמל ולסביבתו. זהו אסון ההתפוצצות החמור ביותר בתולדות ארצות הברית ואחת ההתפוצצויות הלא-גרעיניות הגדולות בהיסטוריה.

31. אם לא די באמור, הרי גם המערערת עצמה הודתה בבעייתיות הכרוכה באימוץ חלופת האניה "הקטנה". כך מתוך הצהרות המערערת בבית משפט נכבד זה:

"עו"ד בנקל: הפתרון יכול להיות שימוש במיכל בכמויות קטנות יותר של התדירות, או הצעה אחרת עליה דיברה המדינה עקיפת המיכל ושימוש בצנרת התת קרקעית בלי המיכל. המשמעות היא שהאניה תצטרך להיכנס באופן כמעט יום יומי כי מדובר בכמויות של 300 טון ביום...
לגבי החלופה שהיא עוקפת מיכל, החלופה שדברתי עליה קודם, כדי שהחלופה עוקפת מיכל, אני לא מדבר על החלופה הסודית, לגבי חלופה עוקפת מיכל עליה דיבר מר דנציגר היא מחייבת הקמת מיכלי נירוסטה גדולים יותר. הם מחייבים היתרי בניה שזה אומר עיריית חיפה. לו יתואר שהיתר הבניה יינתן מחר בבוקר, זה מקרה הטוב 6 חודשים לביצוע בניית המיכלים הללו. כלומר גם פתרון עוקף מיכל היא לא חלופה ריאלית לטווח הנראה לעין".

(ראה פרוטוקול הדיון בתיק דנן, מיום 4/4/17. שם, בעמ' 25-26).

32. לאור כל הדברים האמורים לעיל ברי, כי חלופת האוניה "הקטנה" אינה קבילה, אינה ישימה ובית משפט נכבד זה מתבקש שלא ליתן את ידו לקידומה של חלופה זו, שכאמור ברור שהיא מקבעת באופן מובהק את המסוכנות הנשקפת לציבור הרחב.

השימוש בצנרת להובלת אמוניה

33. חלופת האוניה "הקטנה" המוצעת על ידי המדינה מתבססת על שימוש בקו הצנרת הקיים תוך ביצוע התאמות ושינויים מתחייבים.

34. ברם, בעשותה כן המדינה מתעלמת לחלוטין מן החוק והדין החלים, אשר אינם מאפשרים עשיית שימוש בצנרת במסגרת חלופה זו. לא בכדי מצוין בחוות הדעת מטעם המדינה (נספח מש/1 להודעת המדינה), כי:

"יודגש, יישום החלופה מחייב שימוש בצנרת הקיימת שנכון להיום ספק אם מאושרת מבחינה תכנונית או ברישיון עסק. ובכל מקרה התאמת הצנרת כך שיעשה מעקף למיכל, תחייב קבלת כלל האישורים התכנוניים הסטטוטוריים וכל אישור נוסף לפי כל דין".

(שם, סעיף 11)

עוד נאמר בחוות דעת זו, כי לצורך יישומה של חלופה זו:

"יתכן שידרש להשמיש מיכלים נוספים או להחליף את מיכלים, אין קושי מבחינת היקף הסיכון, יתכן ויקח זמן ארוך יותר ליישום".
(שם, בהערת שוליים מס' 1).

35. על אף הדברים האמורים לעיל והגם שהמדינה עצמה מודה בפה מלא, כי **"בחינתה של חלופה זו, על היבטיה השונים, ועל ידי כלל הגורמים הממשלתיים הנוגעים בדבר, טרם הושלמה"** (ראה הודעת המדינה, עמ' 5), אצה הדרך למדינה להכתיר את חלופת האוניה "הקטנה" הכרוכה בשימוש בצנרת, כחלופה המיטבית מבין כלל החלופות שנבחנו על ידה.

36. המשיבה תטען, כי לא בכדי בחרה המדינה לא להשיב לשאלותיה (נספח ב'1 לעיל) ולא הציגה את המסמכים שנדרשה.

37. כך באותה מידה, לא בכדי בחרה המדינה לסייג את דבריה בכל הנוגע לחלופה זו, מאחר והמדינה עצמה יודעת, כי **"החלופה המיטבית"** לכאורה, כלל אינה ישימה בשל שלל בעיות, בכללן אי עמידה בהוראות הדין המחייבות, הכל כפי שיפורט להלן:

35.1. קו צינור האמוניה הינו ישן מאוד, חלקו נבנה בשנות ה-30 של המאה הקודמת;

35.2. אין היתרי בניה לקו צינור האמוניה;

35.3. אין רישיון עסק לקו צינור האמוניה;

35.4. לא בוצעו דרישות המיגון לקו צינור האמוניה בהתאם להחלטת הממשלה 1271 (חמ/3) מיום 9/3/00 אשר נתנה תוקף למסקנות סקר סיכונים אינטגרטיבי שנערך ידי המשרד להגנת הסביבה בשנת 1998; בהתאם לדו"ח הועדה הציבורית המייעצת לבחינת ההיערכות והטיפול בחומרים מסוכנים ברגיעה ובשעת חירום, בראשות הרצל שפיר משנת 2007; ובהתאם לדרישות היתר הרעלים שניתנו למערערת החל משנת 2010.

35.5. המעקף הנדרש לרבות כל שינוי בצנרת מצריך קבלת היתר בניה והגשת בקשה חדשה לרישיון עסק לרבות עמידה בהוראות כל דין;

35.6. קו צינור האמוניה בחלקו הניכר עובר באיזורים צפופי איכלוסין והמרכזים קהל רב, לרבות ביה"ס הטכני, המרינה ופארק הקישון במעגן הדייג וכן מתחם, קניות, מסחר ואולמות אירועים – חוצות המפרץ. בחלקו האחר עובר הצינור במרחק של מטרים ספורים ממתחם בז"ן וממיכלים לאחסון נפט – עובדה שהתגלתה במלוא חומרתה למשיבה באירוע השריפה החמור שאירע ביום 25.12.16, במיכל אחסון בנוזל הממוקם במתחם בז"ן.

35.7. המערערת לא ביצעה את דרישות התחזוקה השוטפות של צנרת האמוניה כמפורט בהיתר הרעלים.

35.8. באזורים מסוימים הצינור מונח בעומק של 55 ס"מ בלבד מתחת לפני הקרקע הטבעית ובמנח זה הוא חשוף ביותר לפגיעה מכל עובר אורח.

בהקשר זה מופנה בית משפט נכבד זה לתצהירו של מהנדס העיר חיפה, מר אריאל וטרמן, מסומן כנספח ו', המדבר בעד עצמו.

38. יוצא אפוא וכפי שניתן לראות כמפורט לעיל, קו צינור האמוניה מהאנייה אל המפעל מעורר בפני עצמו שלל בעיות קשות וחמורות המעמידות את הציבור הרחב בפני סיכונים בטיחותיים ופוטנציאל לתאונות שרשרת ולאסון מסוג "דומינו", הכל תוך סתירה מהותית להוראות החוק והדין.

39. במצב דברים זה ברור, כי "החלופה המיטבית" **כלל אינה מיטבית** ולכן מתבקש בית משפט נכבד זה להורות למדינה שלא להמשיך ולקדמה.

איזוטנקים

40. המשיבה תטען, כי בניגוד מוחלט לחלופת האוניה "הקטנה" שאין תקדים בעולם בעניינה וכאמור לעיל היא מייצרת שלל בעיות קשות וחמורות ההופכות אותה לבלתי ישימה, הרי שחלופת האיזוטנקים הינה חלופה שגורה, מוכרת, מקובלת ונעשה בה שימוש שוטף במדינת ישראל ובעולם כולו, גם בחומרים מסוכנים אף יותר מהאמוניה, הכל כפי שיפורט להלן.

41. מעיון פשוט באינטרנט ניתן לגלות דו"ח שענייננו "שינוע ברום לנמל חיפה", שנכתב והוגש בתאריך 18/10/10 לבקשת הועדה המשותפת פנים-עבודה לנושא סביבה ובריאות בכנסת ישראל (להלן: "דו"ח הברום"). מן הדו"ח עולה, כי הברום שהינו חומר רעיל ביותר השקול לנשק כימי, משונע כדרך קבע על פי אישור כלל הגורמים המדינתיים, בכללם המשרד להגנת הסביבה, חברת נמלי ישראל, פיקוד העורף והמל"ל, באמצעות איזוטנקים.

מצ"ב דו"ח הברום, מסומן כנספח ז' וכן קישור הדו"ח באינטרנט (<https://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m02649.pdf>).

42. בדו"ח הברום מתואר מסלול "חתחתים" לשינוע הברום מן המפעל מסדום ועד נמל חיפה; כאשר חלקו משונע במשאיות משא, רכבת והעמסה לאוניות. המסלול הנ"ל מאושר כאמור על ידי כלל הגורמים המוסמכים כמפורט לעיל.

43. כאן המקום לציין, כי חברת נמל חיפה מחזיקה בהיתר רעלים המאפשר החזקה, אחסנה, שינוע והטענה של חומרים מסוכנים, בכללם ברום וגם אמוניה.

מצ"ב העתק מהיתר הרעלים שניתן לחברת נמל חיפה, מסומן כנספח ח'.

44. לא זו בלבד אלא, שלידי המשיבה הגיע הודעתו של מנכ"ל חברת נמל חיפה, מר מנדי זלצמן, לפיה נמל חיפה ערוך לקליטת 100 איזוטנקים של אמוניה, עומד בכל דרישות המיגון על פי ובהתאם להנחיות פיקוד

העורך בנושא וערוך לפריקה ולהעברה ישירה ומידית של האיזוטנקים לערוגות החומ"ס הממוגנות בנמל ומסירתן תוך זמן קצר, למפעל.

מצ"ב העתק ממכתבו של מנכ"ל חברת נמל חיפה מיום 21/6/17, מסומן כנספח ט'.

45. המשיבה תטען, כי גורמי המדינה מתעלמים מכך שקיים פתרון ישים, בטוח ומיידי לייבוא אמוניה באמצעות איזוטנקים כאמור גם במכתבו של מנכ"ל נמל חיפה, שהינו גורם **בלתי תלוי**, האחראי על אחסנה ואחזקה של חומרים מסוכנים.

46. המשיבה תטען, כי באמצעות יישום חלופת האיזוטנקים ניתן לתת מענה מלא לצורכי המשק בכללותם, לרבות תעשיית דשנים, הכל מבלי לסכן באופן בלתי קביל את הציבור הרחב.

47. התעקשותה העלומה והלא סבירה של המדינה שלא לאמץ את חלופת האיזוטנקים בכל הנוגע לסוגיית האמוניה, בתואנות שונות ומשונות לעניין "מסוכנותה" של חלופה זו, שעה שידוע שהיא מיושמת הלכה למעשה וכעניין בשגרה ביחס לחומרים מסוכנים אחרים, מעלה חשד כבד לחוסר תום לב, העדר ניקיון כפיים ומניעים זרים ופסולים, בכללם שימור מעמדה המונופוליסטי של המערערת תוך מתן **הטבה כלכלית ומשמעותית למערערת, מאחר וחלופה זו מקטינה את רווחי המערערת ביחס לחלופת האוניה "הקטנה" (שמשמרת את רווחיותה).**

48. בהקשר זה מפנה המשיבה לסעיף 18 להחלטת בית משפט נכבד זה מיום 28/5/17, שם נקבע, כי:

"...הפתרון לטווח הארוך... וראוי לו שיביא למצב שיהיו בגדרו לפחות שני גורמים שייצרו אמוניה בישראל – כדי שהמשק והרגולטור לא יהיו שבויים עוד לכאורה בידי מונופול".

49. להזכיר, כי המדינה אשרה עוד בעבר שחלופת האיזוטנקים מקובלת ומאושרת על ידה וככל שיועלו דרישות מטעם פיקוד העורך ניתן יהיה למצוא פתרונות מתאימים תוך תיאום עם נמלי הים. בעניין זה מפנה המשיבה לסעיף 10 להודעת המדינה מיום 26/4/17, שם בהתייחסה ליישום חלופת האיזוטנקים הדגישה המדינה, כי:

"המשרד להגנת הסביבה השלים אף את בחינתה של חלופת יבוא האמוניה בכל הנוגע למתן מענה לצרכי המשק, ללא תעשיית הדשנים. במסגרת חלופה זו נמצא, כי אם ויחלט על הפסקה של ייצור דשנים בישראל, ניתן להקטין את הסיכון הפוטנציאלי באופן ניכר על ידי יבוא אמוניה באיזוטנקים, במכלים קטנים, או בדרכים רלוונטיות אחרות, ככל שיאושרו על ידי המשרד להגנת הסביבה, והכל – ללא שימוש במערך יבוא האמוניה הנוכחי... נמצא שיתכן ובבדיקה פרטנית ניתן יהיה למצוא פתרונות מתאימים לעסקים ספציפיים, שיכול וייתרו את הצורך בהיתרי בניה באותם מקרים. בנוסף,

**בישיבה סוכם כי תתבצע בחינה של ייבוא ואחסון ביניים של איזוטנקים
בנמלי הים ואחסון והמשך הספקת האמוניה לצרכני האמוניה, באמצעות
חברת דשנים, כפי שבוצע עד כה. על נציגי הנמלים וחברת דשנים, להעביר
ממצאי בדיקות שהתבקשו לקיים עד ליום 26/4/17.**
(ההדגשה אינה במקור)

50. יוצא אפוא ונוכח המסמכים שהועברו כאמור לידי המשיבה על ידי מנכ"ל נמל חיפה (נספחים ח' ו- ט'), מהם עולה כי נמל חיפה מחזיק בכל האישורים הנדרשים וערוך לקליטת איזוטנקים של אמוניה, הרי שלא יכול להיות ספק שמדובר בחלופה המיטבית ביותר בנסיבות העניין ושימה לביצוע באופן מידי.

51. ככל שהמדינה מחזיקה בטענה העמומה כרוכה "בסרבול מערכתי ניכר" תבהיר המשיבה, כי חלופה זו מיושמת כבר כיום במגוון רב של חומרים מסוכנים ובכמויות רבות, הכל תחת שליטה ובקרה של הגורמים הרלוונטיים, כך שאין מניעה מהתנהלות דומה גם בעניין האמוניה. למעלה מן הצורך ומטעמי הזהירות תטען המשיבה, כי ניתן להטמיע חלופה זו באופן הדרגתי מתקדם, כך שכמות האיזוטנקים תגדל עד למכסה המלאה הנדרשת ובדרך זו תיפתר "בעיית הסרבול" לכאורה.

סיכום של דברים

52. לאור כל האמור לעיל, מתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע, כי אין מקום להביא כל אוניה או אוניות אמוניה נוספות, קטנות או גדולות, לכל צורך או חלופה שהם.

53. כן מתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע, כי החלופה המיטבית שיש לפעול לפיה הינה יבוא והחזקה של אמוניה באמצעות איזוטנקים לכלל צורכי המשק, לרבות תעשיית דשנים.

54. המשיבה תטען, כי הדברים האמורים לעיל מקבלים משנה תוקף נוכח הודעת המדינה, לפיה חלופת האיזוטנקים תיושם "בהעדר חלופה אחרת". משהוכיחה המשיבה, כי אין חלופה ישימה אחרת, הרי שלא יכולה להיות מחלוקת, כי יש לבחור וליישם את חלופת האיזוטנקים.

ענבל בן-ארי, עו"ד
ב"כ המשיבה

ויליאם שוקייר, עו"ד
ב"כ המשיבה

ד' תמוז, תשע"ז
28 יוני, 2017